

Войтовська А.В.

студентка;

Коновалова О.В.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ ДИТИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЖИВОПИСІ

В сучасному світі кожна людина намагається розібратися в собі, дізнатися більше про свій внутрішній світ, як на неї впливає соціум, знайти гармонію з природою. На формування світосприйняття людини дуже впливає її дитинство, адже саме в цьому періоді життя відбувається інтенсивний фізіологічний та психологічний розвиток. Тому пізнання людини, через вивчення дитячого портретного жанру є одним із складових вивчення людини в культурному та історичному процесі.

Портрет – один з найцікавіших жанрів в образотворчому мистецтві, адже художник мав передати не лише схожість людини але й розкрити внутрішній світ, характер і душевний стан. В кожному епоху митці намагалися донести ідеали краси, виділяли найважливіші деталі, якими хотіли показати суспільний стан портретованого та додати історичного часу.

Приділимо увагу більш вузькій темі – історії дитячого портрету, не менш цікавій ніж портретний жанр загалом. Після перегляду великої кількості інформації про портрет, стало зрозуміло, що класичне зображення портрету бере свій початок в епоху Відродження, коли саме людина стає центром всесвіту. Відповідно, в той час і зародився дитячий портрет. Але, як ми знаємо, портрети людини виникли набагато раніше. Можливо ці зображення не були настільки ідеальні, але все-таки вони мали великий вплив на мистецтво в цілому і ми не можемо відкинути їхню наявність. З цього ми можемо впевнено сказати, що дитячий портрет виник теж не нещодавно.

Розпочнемо з Стародавнього Єгипту. Один з найкращих прикладів – це Арманський період, за часів правління фараона Ехнатона (1375 р. до н. е. – 1336 р. до н. е.). В Давньому Єгипті, майстри найбільше зображали людину саме за допомогою форм і рельєфів. За часів Ехнатона фігура царя, цариці, їхніх дітей мали зображати і в скульптурах і в рельєфах з новим обличчям, позбавленим іконографічних канонів і не мало бути

схожим на богів. Найбільш відомими стали декілька кам'яних пластин з рельєфами («Ехнатон, Нефертіті та їхні діти», 14 ст. до н. е.), на яких ми бачимо всю родину царя [1]. Також на стіні Ахетатонського палацу збереглася живописна фреска дочок Ехнатона: Нефернефрура та її старша сестра Нефернефруатон-Тайше, 1375-1358 рр. до н. е.).

Після завоювання Єгипту римлянами, традиційна поховальна маска на мумії замінюється вже більш класичним портретом на саркофазі, що мав назву фаюмський портрет. Тут ми можемо впевнено сказати, що фаюмські портрети більше відносяться до античного мистецтва, адже створювали їх римляни, що проживали на території Єгипту. Серед дитячих пофарбована мумійна обкладинка молодого хлопчика Етюха, що датується римським періодом II століття н.е., зроблена з енкаустики на дереві [2, с. 122]. Вже на той час, художники досить майстерно навчилися зображати людину, старалися передати схожість натурника, спостерігаються принципи світлотіні.

Щодо Античної Греції, можемо судити по червонофігурному вазопису. В основному зображали сцени битви, бенкетів, полювання, епізоди із гомерівських поем [3, с. 9]. Серед найвідоміших – кратер із зображенням спортсмена при підготовці до змагань в палестра, виготовлений у 510 – 500 рр. до н. е., де нам чітко видно фігуру хлопчика. По історичним даним, хлопчиків ще з 12 років віддавали на навчання в палестри, де їм давали хорошу фізичну підготовку і навчали писемності. Художники того часу, за моїми спостереженнями, дуже гарно вміли зобразити анатомічну будову тіла в русі, навіть три четверті зі спини.

В Середньовіччя ми спостерігаємо стрімкий розвиток портретного живопису і зображення дітей почали з'являтися куди частіше. Основними сюжетами були теми величі і могутності Бога, адже основним замовником релігійних картин стає церква. І найбільше церква хотіла бачити образ маленького Ісуса, серед дітей з біблійних сюжетів. Тому в цей період з'являється багато релігійних картин з образом дитини, одна з них – відома ікона італійського художника Барнаба да Модена «Мадонна з немовлям» (малював протягом 1392-1412 рр.).

Росія в епоху Середньовіччя, в плані розвитку мистецтва не відставала від європейських держав, але мала деякі відмінності в іконографії – в православ'ї був прийнятий візантійський канон. До 17 ст. в основному малювали маленького Ісуса на руках у Марії, але дитина мала образ святого ніби зменшений дорослий. Як приклад, можемо взяти

Володимирську ікону Божої матері (1130 р.), де дитя своєю щодою припадає до щоби матері, передається повне відчуття ніжності спілкування сина з Богородицею, в очах матері видніється сум, вона передбачає страждання Сина на цій Землі.

В епоху Відродження мистецтво зазнало кардинальних змін. Саме в цей час центром Всесвіту постає людина, яку починають шанувати і возвеличувати.

З'являється велика кількість сюжетних картин, на відміну від Середньовіччя, в яких художники намагалися якомога ближче наблизитися до реалізму. Саме Відродження допомогло сформуватися портретному жанру. Живописний портрет мав два типи композиційного рішення: в першому випадку дитину малювали разом з дорослим, в другому дитина була в центрі композиції одна – строго профільний поясний композиційний портрет. Новий тип зображення людини ми можемо пояснити тим, що у той час поширюються гуманістичні ідеї, зростає усвідомлення значущості людської особистості, людина – вінець творіння природи. Одним з кращих художників-портретистів, в якого діти на полотнах вимальовувалися дуже витончені і безпосередні – був італійський живописець Аньоло Бронзино. Серед картин художника, найбільше нашу увагу привертає портрет Елеонори Толедської з сином (1545 р.), що є знаменитим портретом Медічі.

Відтак, чому в 17-му столітті в центрі уваги поряд з портретами дорослих з'явилися портрети дітей? Давайте розглянемо одні із найвідоміших шедеврів дитячого портрету, де дитина є центром композиції – Дієго Веласкес, його Інфанти. Але чому Веласкес писав дівчинку, основну улюбленицю манірного іспанського двору частіше за всіх інших дітей – шість разів? З історії ми знаємо, що Інфанта була визначена в дружини Леопольду I, майбутнього імператора Священної Римської імперії, який припадав їй дядьком по материнській лінії і двоюрідним дядьком по батьківській. Однак багато в чому саме завдяки договору про цей союз ми і знаємо зараз про маленьку Інфанту: кожна кілька років нареченому відправлялися «фотозвіти» про те, як підростає наречена, автором більшості з них був Веласкес.

В епоху барокко виникає таке поняття, як парадний портрет. Розглянемо картину англійського художника Антоніса ван Дейка «Діти Бальби» 1625-1627 рр. [4]. На картині зображено три хлопчики – три брати, одягнені в гарний, пишний одяг. Діти виглядають ситими, квітучими, на щобах рум'янець. Як нам відомо, тоді була висока

смертність серед дітей в Європі. Тому головна якість «ідеального спадкоємця» вважалось здоров'я.

На 18 ст. припадає епоха Рококо – ідея стилю являє собою вічну молодість і красу, безтурботність, люди хотіли втекти від реальності наповнюючи своє життя радістю. Серед живописців дитячого портрету, розглянемо французького художника – Франсуа Буше. На його картині «Амури – алегорія живопису» 1760 рр., зображено два хлопчики в образі амура, розташувались в хмарах, які малюють начерки з гіпсової голови богині. В картині переважають голубі, розові і золотисті кольори, що додають м'якість і легкість зображенню.

У 19 ст. хочу виділити одного з представників імпресіонізму – французького художника П'єра Огюста Ренуара, який відомий в першу чергу як майстер світського портрету. Серед його робіт зустрічається велика кількість саме дитячих портретів – «Танцівниця» (1874 р.), «Портрет Жанни Анріо» (1881 р.), «Хлопчик з іграшковим солдатиком» (1875 р.) та інші [5]. В своїх картинах Ренуар малював реальні сюжетні події, вмів поєднати дитину з оточенням, змалювати її риси та індивідуальність, намагався передати настрої дійства за допомогою яскравих, теплих кольорів та людських емоцій. Мистецтво 19 ст. зрозуміло феномен дитинства і дітей почали цінити за те, що вони діти, а не кандидати на майбутніх дорослих.

В ХХ ст. художники намагалися в своїх полотнах передати складний внутрішній світ дитини, дійсність дитинства того часу. Одним з представників дитячого портрету є російський художник Микола Фешин, адже серед найбільш цінних для нього запрошених натурщиків були саме діти. В своїх портретах митець не робить відмінностей між дітьми з «простих» і інтелігентних сімей – і ті, і інші зображені в світлому образі дитинства. З найвідоміших – «портрет Варі Адоратського» (1914 р.), де художник привертає увагу до погляду дівчинки.

Отже, було розглянуто еволюцію дитячого портрету в європейському живописі, адже дитячий портретний жанр і досі популярний серед сучасних художників. Митці надихалися простотою та глибоким внутрішнім світом дітей. В статті було досліджено цінності людини для історико-культурної спадщини через зображення дітей у живописі. Також, ми розглянули причини, які вплинули на зміни інтерпретації образу дитини в європейському живописі.

Список використаних джерел:

1. Час істини – Ехнатон і Нефертіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Mof69I3vRCg>
2. Фаюмський портрет хлопчика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pinterest.ru/pin/315181673907997298/?nic_v1=1av87XAJ%2FqdTvKbQeOtp%2FMWYReY9DlbUQAf%2BI%2Bak329E4COGLSrERgaKBDsJ%2BiQEQi
3. Садохин А.П. Мировая культура и искусство. – Москва, 2012. – 122 с.
4. Журнал «История моды». – Москва, 2017. – 9 с.
5. Галерея Артхив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://artchive.ru/pierreaugusterenoir>

Лагода Я.Б.

студент;

Хабарова І.М.

старший викладач,

Черкаський державний технологічний університет

MOODBOARD: ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ, ТИПОЛОГІЯ

Moodboard – «дошка настрою» – це особливий тип колажу, який складається із зображень, фрагментів тексту і різних об'єктів у єдиній композиції. Використовують його, щоб надати загальне уявлення про визначену тему та показати, як конкретний предмет, створений в минулому, модернізується в сучасних умовах. Moodboard може створюватися аплікативно або як цифровий дизайн-продукт, що ефективно і ефектно презентує ідеї дизайнера. Він призначений:

- для створення загального уявлення про ту чи іншу суспільну проблему;
- для розкриття функціонально-практичних і художньо-стилістичних трансформацій об'єктів дизайну, їх змісту;
- для візуального ілюстрування дизайн-проектів, наочного роз'яснення їх образно-стилістичного та колористично-фактурного вирішення;